

BIBLIOTECA ITALIANA

Publicată sub patronajul
INSTITUTULUI ITALIAN
PENTRU STUDII FILOZOFICE

Colecție bilingvă coordonată
de

SMARANDA
BRATU ELIAN

NUCCIO ORDINE

Carte editată cu sprijinul
MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE
AL REPUBLICII ITALIENE

Libro stampato con il contributo del
MINISTERO DEGLI AFFARI ESTERI
DELLA REPUBBLICA ITALIANA

GIORGIO CAPRONI

POESIE

GIORGIO CAPRONI

POEZII

Antologie, traducere, cronologie și note de
AURORA FIRȚA

Cu o prefață de
BIANCA MARIA FRABOTTA

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Vlad Russo
Coperta: Angela Rotaru
Corector: Ioana Vilcu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Artprint

Giorgio Caproni

Tutte le poesie

© Garzanti Editore s.p.a., 1983, 1989, 1995

1999, Garzanti Editore s.p.a., Milano

Gruppo editoriale Mauri Spagnol

© HUMANITAS, 2014, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Caproni, Giorgio

Poesie = Poezii / Giorgio Caproni; trad.: Aurora Firța;

pref.: Bianca Maria Frabotta. – București: Humanitas, 2014

ISBN 978-973-50-4649-1

I. Firța, Aurora (trad.)

II. Frabotta, Bianca Maria (pref.)

821.131.1-1=135.1=131.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Giorgio Caproni, unul dintre poeții cei mai importanți ai marii generații de lirici italieni din secolul XX, este cunoscut în România doar datorită puținelor poezii incluse de Marin Mincu în antologia *Poeți italieni din secolul XX* (Cartea Românească, București, 1988) și plachetei *Il seme del piangere – Sămânța plânsului*, în tălmăcirea lui Adrian Popescu (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005). Umplând un gol ce de mult se cerea acoperit, antologia de față vine în întâmpinarea celor care vor să-l cunoască mai bine pe acest poet original și greu încadrabil în oricare dintre orientările identificate de critici în literatura italiană a secolului XX. Gândit atât pentru un public nespecializat, dar iubitor de versuri, cât și pentru specialiști, fie ei italieniști, critici literari sau poeți, volumul acesta îi oferă cititorului român un florilegiu bogat și semnificativ pentru toate etapele de creație ale lui Caproni.

Culegerea pe care o propunem aici parcurge selectiv întreaga operă, de la prima plachetă, *Ca o alegorie* (1932–1935), până la ultimul volum, *Res amissa* (1991), și conține integral secțiunea *Libretul* din *Contele de Kevenhüller*, din care cu greutate s-ar fi putut extrage o parte fără a-i știrbi unitatea de conținut. Versurile în limba italiană din colecția de față, precum și traducerea lor românească, au la bază ediția Giorgio Caproni, *Tutte le poesie – Toate poeziile*, Garzanti, Milano, 1999.

Alături de motivul firesc al calității și recunoașterii din partea criticii, alegerea poeziilor a fost dictată și de criteriul diversității. Astfel, pe lângă textele cele mai reprezentative, antologia nu trece cu vederea o seamă de creații care, prin ritm, paginare, tonalitate și limbaj dau o coloratură aparte creației autorului, grăitoare pentru varietatea și originalitatea ei. Prin alegerea unor compoziții cât mai diferite stilistic și tematic am căutat să evidențiem arta lui Caproni de a-și varia atât temele și motivele, cât și structurile formale, de a crea decoruri teatrale și personaje surprinzătoare la tot pasul și de a jongla cu prozodii dintre cele mai diferite. Avem în acest fel prilejul de a vedea cum poetul trece de la cântonetă la sonet ori la compoziții în vers liber, mergând până la poezii scrise, aparent, de dragul rimei sau al muzicalității aparte a cuvintelor. Aparent,

deoarece din nici o poezie de-a sa nu lipsește substanța, iar aceasta ne dezvăluie un eu poetic care, forțând limitele înțelegerii și cunoașterii noastre, caută Adevărul prin cuvânt – un adevăr care se exprimă în contactul nemijlocit cu locurile. În poeziile lui, Caproni trece de la peisajul rural la cel montan sau urban, cu precădere cel al orașelor de la mare Genova și Livorno, numitorul lor comun fiind o pustietate sfâșietoare sporită de experiența războaielor. Caproni trece, de asemenea, de la poezii de dragoste – remarcabil este ciclul *Versurilor livorneze* dedicat mamei, Anna Picchi – la satiră politică, la versuri ce evocă prieteni sau rude dispărute, la poezii ocazionale, la versuri „ecologice”, la simple notații, inspirate de vederea unui cerșetor sau de imaginea Turnului Eiffel.

Sub aspect prozodic, poetul alternează forme canonice cu poezii în vers liber, structuri ritmice dintre cele mai variate, cu pauze încărcate de sens, gândite conform unor principii specifice compozițiilor muzicale. Dar Caproni nu este doar un rafinat al ritmurilor curgătoare sau sacadate și un maestru al pauzelor, ci este, deopotrivă, un expert al structurării textului în pagină, al punctelor suspendate pe coală, al mozaicului de alb și negru ce caracterizează mai ales ultimele perioade de creație.

Versiunea în limba română a încercat să respecte, pe cât s-a putut, specificul stilistic, prozodic și grafic al compozițiilor, puținele abateri justificându-se prin dorința de a nu știrbi sensul și prin constrângerile tipografice. Totodată, pentru a oferi cititorului român un text comprehensibil, traducătorul a operat pe alocuri modificări sintactice, aducând fraza caproniană – deosebit de complexă, mai ales în secțiunea *Trecearea lui Enea*, unde mesajul devine pe alocuri de-a dreptul obscur – mai aproape de sintaxa curentă. Curgerea alambicată și bogată în dislocări și fragmentări ale frazelor este dublată de ambiguități voite, morfologice și lexicale. Păstrate acolo unde textul a permis-o, de multe ori ele au fost totuși explicitate, facilitând astfel, repetăm, accesul cititorului la miezul mesajului din țesătura versurilor.

Deși lipsit de nuanțe aulice, lexicul poetului, cotidian și citadin, dictat de instinctul său de-a privi în față, cu răceală, realitatea, are un grad înalt de inventivitate. Unii termeni compuși, cromatici sau muzicali, creați de el însuși, precum *flautoclarinescenti* sau *plumbeotrasparenți* au necesitat transpuneri în limba română care să le redea stranietatea: *flautoclarinescenți*, *plumburitrarenți*.

Numeroasele toponime din spațiul italian, îndeosebi din regiunea Liguria și din orașele Genova și Livorno, strâns legate de biografia poetului, au fost clarificate în note – unele îi aparțin chiar lui Caproni, apă-

rând la finalul volumelor incluse în operele complete ce stau la baza prezentei traduceri. La fel s-a procedat și cu alte nume proprii ale unor apropiați sau colaboratori ai poetului, ale unor scriitori sau ale unor personaje din literatura italiană.

Dificultățile enumerate mai sus constituie doar o parte din cele cu care s-a confruntat traducătorul, căci a tălmăci poezia lui Caproni înseamnă a negocia pas cu pas, vers după vers, modul cel mai potrivit de a reda forma, ritmul, muzicalitatea, sensul profund într-o manieră accesibilă. Ca în orice traducere de poezie, pierderile nu pot fi puține, dar avem convingerea că cel care va deschide acest volum, având în față și textul italian, îi va putea gusta pe deplin frumusețea.

Traducătoarea le mulțumește coordonatoarei colecției bilingve *Biblioteca italiană*, Smaranda Bratu Elian, și senior-editorului Vlad Russo pentru nenumăratele sfaturi, sugestii, pentru lucrul minuțios asupra textului traducerii și pentru excelentul dialog purtat în efortul comun de a-i aduce, prin acest volum, un omagiu poetului Giorgio Caproni și a oferi publicului din țara noastră o lectură plăcută și stimulantă.

A.F.

COME UN'ALLEGORIA
(1932–1935)

Alba

Una cosa scipita,
col suo sapore di prati
bagnati, questa mattina
nella mia bocca ancora
assopita.

Negli occhi nascono come
nell'acque degli acquitrini
le case, il ponte, gli ulivi:
senza calore.

È assente il sale
del mondo: il sole.

Ricordo

Ricordo una chiesa antica,
romita,
nell'ora in cui l'aria s'arancia
e si scheggia ogni voce
sotto l'arcata del cielo.

Eri stanca,
e ci sedemmo sopra un gradino
come due mendicanti.

CA O ALEGORIE
(1932–1935)

Zori

O esență insipidă
cu gustul său de pajiști
ude, această dimineață
în gura-mi încă
ațipită.

În ochi se nasc precum
în luciul de-ochi de apă
măslinii, casele, podețul:
fără căldură.

Dar nu e soare,
a lumii sare.

Îmi amintesc

Îmi amintesc de o biserică străveche,
sihastră,
la ceasul când văzduhu-i de naramză
și glasurile toate se sfârâmă
pe sub a cerului arcadă.

Erai, tu, obosită,
și ne-am așezat pe-o treaptă
asemeni unor cerșetori.

Invece il sangue ferveva
di meraviglia, a vedere
ogni uccello mutarsi in stella
nel cielo.

Vespro

La fila lunga dei soldati
è passata; sul prato è rimasto
aspro l'odore dell'erba
pestata – e l'eco
d'un canto nell'aria serale.

Ad occidente, nel fuoco
bianco d'un astro, scompare
l'ultima rondine. A poco
a poco, sbiadisce il giorno
(ricordo d'uomini e di giardini)
nella memoria stanca della sera.

Da Villa Doria

(Pegli)

All'odori vano dei fuochi
autunnali, bruciò il tuo viso
dal caldo sangue tinto
d'un segreto pensiero.

Dove recava il sentiero
umido, nell'ombra dolce
di foglie che già impensieriva
la sera?

Dar sângele ne clocotea
văzând cu uimire,
cum păsările se preschimbă toate
în stelele din cer.

Amurg

Soldații, în șir prelung,
trecut-au; pe pajiște-a rămas
înțepător mirosul ierbii
strivite – și zvonul
unui cântec în aerul de seară.

Spre apus, în albă
flacără de astru, dispare
ultima rândunea. Încet
încet, păleşte ziua
(imagini de grădini și oameni)
în amintirea obosită a serii.

Din Vila Doria

*(Pegli)*¹

În mirosul van al focului
de toamnă, chipul tău arse
aprins de sângele înfierbântat
de-un tainic gând.

Unde ducea cărarea
umedă, în umbra lină
a frunzelor ce seara
îngândurase?

E fu quell'aroma acre
e lontano, alla riva
giunto del sereno cuore,
a volgerci sui nostri passi
insieme compiuti invano.

Borgoratti

Anche le vampe fiorite
ai balconi di questo paese,
labile memoria ormai
dimentica la sera.

Come un'allegoria
una fanciulla appare
sulla porta dell'osteria.
Alle sue spalle è un vociare
confuso d'uomini – e l'aspro
odore del vino.

Saltimbanchi

Nel vento che si accalora
di risa sui maturi fieni
(al prato reca aromi
dei falò dispersi
sui colli – e ve ne trascina
i bruciori)
la festa dei saltimbanchi
ha allucinato la sera.

Ai lazzi volgari, agli schianti
chiari di fanciullesche

Mireasma aceea acră
venită de departe,
până la țărnul inimii senine,
ne-ntoarse pe-ale noastre urme
în van rămase alături.

Borgoratti²

Și flăcările înflorite
pe la balcoanele acestui sat,
de-acum sunt palidă-amintire
ștersă de seară.

Ca o alegorie,
o copilă apare
în ușa de la berărie.
În urma-i rămân glasuri
nedeslușite de bărbați – și-nțepător
miros de vin.

Saltimbanci

În vântul ce se-ncinge
prin fân uscat de râsete
(pe pajiște aduce un iz
de focuri risipite
pe coline – târând
a lor vâpaie)
a saltimbancilor serbare
năucit-a seara.

În glume deocheate, în frânturi
de limpezi strigăte

grida,
si riverbera un'ora
selvaggia – e mani
accese e mosse al fuoco
dei lumi.

Spira l'odor dei fumi
acre, sull'allegra fiammata.
Sopra un'illuminata
pelle di giovani donne
si cancellano gli astri.

Dietro i vetri

A riva del tuo balcone
arioso, dai grezzi colori
degli orti già in fioritura
di menta, estate ansiosa
come una febbre sale
al tuo viso, e lo brucia
col fuoco dei suoi gerani.

Col gesto delle tue mani
solito, tu chiudi. Dietro
i vetri, nello specchiato
cielo coi suoi rondoni
più fioco,
da me segreta ormai
silenziosa t'appanni
come nella memoria.

CUPRINS

<i>Poetul vrăjii și al dezvrăjirii</i> de Bianca Maria Frabotta	7
<i>Cronologie</i>	20
<i>Notă asupra ediției</i>	31

POESIE / POEZII

COME UN'ALLEGORIA (1932–1935)	36
<i>CA O ALEGORIE</i>	37
BALLO A FONTANIGORDA (1935–1937)	44
<i>DANS LA FONTANIGORDA</i>	45
FINZIONI (1938–1939)	52
<i>ÎNCHIPUIRI</i>	53
CRONISTORIA (1938–1942)	60
<i>CRONISTORIE</i>	61
E LO SPAZIO ERA UN FUOCO...	60
<i>IAR SPAȚIUL ERA UN FOC...</i>	61
SONETTI DELL'ANNIVERSARIO	68
<i>SONETELE DE LA ANIVERSARE</i>	69
IL PASSAGGIO D'ENEA (1943–1955)	74
<i>TRECEREA LUI ENEA</i>	75
GLI ANNI TEDESCHI	74
<i>ANII GERMANI</i>	75
I lamenti	74
<i>Tânguirile</i>	75
Le biciclette	78
<i>Bicicletele</i>	79
LE STANZE	88
<i>STANȚELE</i>	89

Stanze della funicolare	88
<i>Stanțele funicularului</i>	89
IN APPENDICE	124
ÎN ANEXĂ	125
IL SEME DEL PIANGERE (1952–1958)	138
<i>SĂMÂNȚA PLÂNSULUI</i>	139
VERSI LIVORNESI	138
<i>VERSURI LIVORNEZE</i>	139
ALTRI VERSI	164
<i>ALTE VERSURI</i>	165
CONGEDO DEL VIAGGIATORE CERIMONIOSO	
& ALTRE PROSOPOPEE (1960–1964)	168
<i>SALUTUL CĂLĂTORULUI CEREMONIOS</i>	
& <i>ALTE PROZOPOPEI</i>	169
IL MURO DELLA TERRA (1964–1975)	190
<i>ZIDUL PĂMÂNTULUI</i>	191
TRE VOCALIZZI PRIMA DI COMINCIARE	190
<i>TREI VOCALIZE ÎNAINTE DE A ÎNCEPE</i>	191
ALLO SCRITTOIO, O:	190
<i>LA MASA DE SCRIS, SAU:</i>	191
IL VETRONE	192
<i>POJGHIȚA DE GHEAȚĂ</i>	193
ACCIAIO	192
<i>OȚEL</i>	193
POESIA (O TAVOLA) FUORI TESTO	202
<i>POEZIE (SAU PLANȘĂ) ÎN AFARA TEXTULUI</i>	203
BISOGNO DI GUIDA	204
<i>NEVOIE DE CĂLĂUZĂ</i>	205
IN ESITO, O:	210
<i>ÎN CONCLUZIE, SAU:</i>	211
IL MURATO	210
<i>CEL ZIDIT</i>	211
TEMA CON VARIAZIONI	212
<i>TEMĂ CU VARIAȚIUNI</i>	213
LILLIPUT E ANDANTINO	214
<i>LILLIPUT ȘI ANDANTINO</i>	215

FEUILLETON	220
<i>FEUILLETON</i>	221
IL FRANCO CACCIATORE (1973–1982)	228
<i>VÂNĂTORUL LIBER</i>	229
LUI	228
<i>EL</i>	229
LITURGICA	236
<i>LITURGICĂ</i>	237
INSERTO	236
<i>INSERTIE</i>	237
STRINGENDO	236
<i>STRINGENDO</i>	237
CONCLUSIONE QUASI AL LIMITE DELLA SALITA	238
<i>CONCLUZIE APROAPE DE FINELE URCUȘULUI</i>	239
PONTE NERO	242
<i>POD NEGRU</i>	243
ALLEGRETTO	246
<i>ALLEGRETTO</i>	247
OCCHIELLO	246
<i>INTERTITLU</i>	247
SUL VENTO	248
<i>DESPRE VÂNT</i>	249
POESIA PER L'ADELE (in memoria)	252
<i>POEZIE PENTRU ADELE (in memoriam)</i>	253
TRÄUMEREI	254
<i>TRÄUMEREI</i>	255
REVERSIBILITĂ	260
<i>REVERSIBILITATE</i>	261
ENTREMETS	264
<i>ENTREMETS</i>	265
VIKTORIA	268
<i>VIKTORIE</i>	269
IN BOEMIA	272
<i>ÎN BOEMIA</i>	273
IL CONTE DI KEVENHÜLLER (1979–1986)	282
<i>CONTELE DE KEVENHÜLLER</i>	283
IL CONTE DI KEVENHÜLLER	282
<i>CONTELE DE KEVENHÜLLER</i>	283

CUPRINS

AVVISO	284
<i>ÎNȘTIINȚARE</i>	285
IL LIBRETTO	286
<i>LIBRETUL</i>	287
LA MUSICA	330
<i>MUZICA</i>	331
ALTRE CADENZE	350
<i>ALTE RITMURI</i>	351
VERNICOLI DEL CONTROCAPRONI (1969–19...)	366
<i>VERNICULELE LUI CONTRACAPRONI</i>	367
ERBA FRANCESE (1978)	368
<i>IARBĂ FRANȚUZEASCĂ</i>	369
RES AMISSA (1991)	
COMPLIMENTO, O DEDICATORIA	374
<i>RES AMISSA</i> (1991)	
<i>COMPLIMENT, SAU DEDICAȚIE</i>	375
ALLEGRETTO CON BRIO	376
<i>ALLEGRETTO CON BRIO</i>	377
RES AMISSA	378
<i>RES AMISSA</i>	379
ANARCHICHE O FUORI TEMA	394
<i>ANARHICE SAU ÎN AFARA SUBIECTULUI</i>	395
<PER SEZIS>	410
<PENTRU SEZIS>	411
VERNICOLI DEL CONTROCAPRONI	422
<i>VERNICULE DE-ALE LUI CONTRACAPRONI</i>	423